

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

24.11.2025.

Nr. 1-12/15

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijai

pasts@varam.gov.lv

Labklājības ministrijai

lm@lm.gov.lv

Bērnu aizsardzības centram

pasts@bac.gov.lv

Dobeles novada pašvaldībai

dome@dobelev.lv

Dobeles novada Sociālajam dienestam

soc.dienests@dobelev.lv

Ziņojums par bērnu tiesību nodrošināšanu Dobeles novada Ģimenes atbalsta centrā

“Lejasstrazdi”

Tiesībsarga biroja darbinieki Ģimenes atbalsta centru “Lejasstrazdi” (turpmāk – Centrs) pārbaudes ietvaros apmeklēja trīs reizes – 2023. gada 13. jūlijā, 2025. gada 20. martā un 2025. gada 16. oktobrī.

Pēc 2023. gada 13. jūlija pārbaudes 2023. gada 2. oktobrī tika sagatavots ziņojums¹, kurā aprakstīti konstatētie pārkāpumi un sniegtas rekomendācijas to novēršanai. Ziņojums nosūtīts Dobeles novada pašvaldībai, Centram un Labklājības ministrijai.

Šis ziņojums sagatavots, pamatojoties uz 2025. gada 20. marta un 16. oktobra pārbaudēs konstatēto, kā arī uz papildus pieprasīto un iegūto informāciju no Labklājības ministrijas un Bērnu aizsardzības centra (turpmāk tekstā – BAC).

¹ [02.10.2023. Ziņojums par bērnu tiesību nodrošināšanu Ģimenes atbalsta centrā “Lejasstrazdi” \(2023\)](#)

2025. gada 20. marta pārbaudes laikā konstatētais

[1] 2025. gada 20. marta pārbaudē konstatēts, ka situācija Centrā kopš 2023. gada nav būtiski uzlabojusies. Tiesībsarga biroja iepriekš sniegtās rekomendācijas bija īstenotas tikai daļēji un formāli.

[1.1] Telpu stāvoklis joprojām bija neapmierinošs – dzīvojamās istabas bija nolietotas, trūcīgi iekārtotas un bezpersoniskas, bez mājīguma un bērnu individuālās identitātes sajūtas. Bērniem netika nodrošināta brīva piekļuve pārtikai ārpus noteiktajām ēdienreizēm, un ēdināšanai paredzētais finansējums – četri eiro dienā uz vienu bērnu – bija nepietiekams, lai nodrošinātu kvalitatīvu uzturu. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi faktiski netika nodrošināti. Lai gan tajā pašā ēkā darbojas Dobeles novada Sociālā dienesta struktūrvienība “Atelpas brīdis”, bērniem no Centra šie pakalpojumi faktiski nav pieejami. Vēl vairāk – bērniem pat bija aizliegts izmantot “Atelpas brīža” teritorijā esošo rotaļlaukumu.

ANO Bērnu tiesību komiteja ir norādījusi, ka valstīm ir jācenšas deinstitucionalizēt bērnus, tomēr, līdz šā mērķa sasniegšanai valstīm ir jāpieņem pasākumi, lai nodrošinātu, ka šādas iestādes bērniem garantē gan vietu, gan iespējas biedroties ar vienaudžiem, spēlēt spēles un piedalīties spēlēs, fiziskos vingrinājumos, kultūras un radošajā dzīvē. Šādi pasākumi nedrīkst būt tikai obligātas vai organizētas nodarbības — lai bērni iesaistītos brīvās spēlēs un izklaidēs, ir vajadzīga droša un stimulējoša vide. Kad vien iespējams, bērniem šīs iespējas ir jānodrošina vietējās kopienās. Bērniem, kas dzīvo iestādēs ilglaicīgi, ir vajadzīga arī atbilstīga literatūra, laikraksti un piekļuve internetam, kā arī atbalsts šo resursu izmantošanai. Lai izveidotu vajadzīgo vidi, kurā tiek nodrošināts, ka katrs iestādē dzīvojošais bērns var īstenot savas ANO Bērnu tiesību konvencijas 31. pantā paredzētās tiesības, ir jānodrošina laika un atbilstīgas vietas pieejamība, atbilstīgi resursi un aprīkojums, apmācīti un motivēti darbinieki un attiecīgiem mērķiem paredzēts finansējums.²

Valstij un pašvaldībai kā šī pakalpojuma organizētājām ir pienākums nodrošināt, lai bērnu aprūpe institūcijās atbilstu ANO Vadlīnijām alternatīvai bērnu aprūpei (2010)³, kuras uzsver, ka bērna intereses, drošība un attīstība ir jāizvirza par primāro mērķi, un institucionālajai videi jābūt drošai, mājīgai un bērna individuālajām vajadzībām pielāgotai.

² [ANO Bērnu tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 17 \(2013\) par bērnu tiesībām uz atpūtu un brīvo laiku, tiesībām piedalīties spēlēs un izklaides pasākumos, kultūras dzīvē un nodarboties ar mākslu \(31. pants\)](#) 51. paragrāfs.

³ [Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi](#)

[1.2] Centrā saglabājās augsts vardarbības risks un regulāri incidenti, kuros tika iesaistīta policija, kā arī bērnu skolas kavējumi un zemā motivācija mācīties. Bērniem nebija iespēju piedalīties interešu vai sporta nodarbībās, un brīvā laika pavadīšana bija ierobežota.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki izlases veidā iepazinās arī ar dokumentāciju un novēroja, ka vairākos gadījumos, kad Centra bērni bija piedzīvojuši vardarbību, tai skaitā seksuālu vardarbību, Centra darbinieki nebija izmantojuši visus pieejamos bērnu tiesību aizsardzības mehānismus bērnu tiesību nodrošināšanai.

Pēc pārbaudes Tiesībsarga birojs pieprasīja Dobeles novada Sociālajam dienestam papildu informāciju par kriminālprocesiem, kuros iesaistīti bērni. No saņemtajām atbildēm secināms, ka likumiskie pārstāvji bieži vien nav informēti par lietu virzību, bet bāriņtiesas, kas pieņēmušas lēmumus par bērnu ievietošanu Centrā, nespēj sniegt detalizētu informāciju par bērnu pārstāvību. Lai izvērtētu iestāžu rīcību un sadarbību, Tiesībsarga birojā ierosināta pārbaudes lieta Nr. 2025-39-23D,4A.

[1.3] Apkopojot minēto, secināms, ka kopš 2023. gada Centrā nebija panākts būtisks progress bērnu tiesību nodrošināšanā. Centrā turpina pastāvēt sistemātiskas problēmas bērnu tiesību nodrošināšanā, un Dobeles novada Sociālā dienesta kā pakalpojuma sniedzēja rīcība ir bijusi nepietiekama, lai garantētu bērniem drošu, cieņpilnu un attīstošu vidi, kā to paredz ANO Bērnu tiesību konvencija un starptautiskie bērnu aizsardzības standarti.

[2] Ņemot vērā, ka Labklājības ministrija ir atbildīga par sociālo pakalpojumu uzraudzību, Tiesībsarga birojs 2025. gada 28. martā lūdza ministriju nekavējoties veikt padziļinātu pārbaudi par bērniem pieejamo aprūpi un pakalpojumu kvalitāti Centrā. **2025. gada 27. jūnijā ministrija informēja, ka pārbaudē konstatēta ilgstoša normatīvo prasību neievērošana, un norādīja uz Dobeles novada Sociālā dienesta bezdarbību un neieinteresētību pakalpojuma kvalitātes nodrošināšanā.**

[3] 2025. gada 8. jūlijā Tiesībsarga birojs organizēja starpinstitutionālu sanākumi, lai pārrunātu bērnu tiesību pārkāpumus, kas konstatēti Centrā. Sanāksmē piedalījās Centra vadītāja, Labklājības ministrijas, BAC, Dobeles, Dienvidkurzemes un Ogres novadu bāriņtiesu un sociālo dienestu pārstāvji. Dobeles novada pašvaldības vadība sanāksmē nepiedalījās, tās vietā deleģējot juristi bērnu tiesību aizsardzības jautājumos. Diskusiju laikā atklājās būtiskas neskaidrības par to, kurš faktiski pilda bērnu aizbildņa funkcijas. Dobeles novada Sociālais dienests uzskatīja, ka aizbildne ir Centra vadītāja, taču citu pašvaldību pārstāvji norādīja, ka praksē tieši Sociālais dienests ir sniedzis

atbildes uz pieprasījumiem kā bērnu likumiskais pārstāvis. Tas liecināja par neskaidru un pretrunīgu atbildības sadalījumu starp institūcijām.

Sanāsmē tika apspriesti arī finanšu jautājumi. Centra pakalpojuma izmaksas citām pašvaldībām sasniedz 1978 eiro mēnesī par vienu bērnu, tomēr tika paustas šaubas, vai šie līdzekļi faktiski tiek novirzīti bērnu uzturēšanai, jo ikdienas tēriņi – piemēram, ēdināšanai un apģērbam – bija acīmredzami zemi, turklāt rehabilitācijas pakalpojumus sedz valsts. Netika arī sniegti pierādījumi, kas apliecinātu, ka Dobeles novada bērniem tiek nodrošināts līdzvērtīgs finansējums. Sociālā dienesta pārstāve norādīja, ka pārtikas budžetā iepriekš palika neiztērēti līdzekļi, tādēļ finansējuma palielināšana šai pozīcijai neesot nepieciešama. Centra vadītāja savukārt apgalvoja, ka Dienests stingri kontrolējis izdevumus un liedzis pārtērēt budžetu. Šī situācija atklāja nopietnu sadarbības trūkumu starp Centra un Sociālā dienesta vadību, kuru savstarpējās attiecības, tostarp personiskas nesaskaņas, būtiski kavēja bērnu tiesību nodrošināšanu. Sociālā dienesta vadība centās atbildību par pārkāpumiem uzvelt tikai Centra vadītājai, lai gan pārkāpumi bija ilgstoši un pastāvējuši jau pirms viņas stāšanās amatā.

[4] Tā kā lēmumi par budžetu un finansējuma piešķiršanu ir pašvaldības domes kompetencē, Tiesībsarga biroja un BAC pārstāvji 2025. gada 21. augustā tikās ar Dobeles novada pašvaldības vadību. Sarunas laikā pašvaldības amatpersonas un darbinieki izrādīja pilnīgu vienaldzību un noliedza nepieciešamību pēc jebkādiem uzlabojumiem, uzstājot, ka bērniem tiek nodrošināts viss nepieciešamais. Šāda nostāja skaidri liecināja par izpratnes trūkumu par bērnu tiesībām un pašvaldības pienākumiem to nodrošināšanā.

2025. gada 16. oktobra pārbaudes laikā konstatētais

[5] Atkārtota pārbaude kopā ar Labklājības ministrijas un BAC pārstāvjiem notika 2025. gada 16. oktobrī. Tā tika veikta agri no rīta plkst.7.00, lai iegūtu objektīvu priekšstatu par situāciju ārpus darba laika.

[5.1] Tiesībsarga biroja pārstāvji konstatēja atsevišķus uzlabojumus – daļa telpu bija remontētas, ledusskapjos bija pārtika, bērniem iegādātas jaunas drēbes. Tomēr joprojām trūka kvalificētu darbinieku, un Centram nebija vadītājas. Vadības pienākumus formāli pildīja Dobeles novada Sociālā dienesta vadītājas vietniece, kura Centrā faktiski neatradās, tādējādi nebija skaidrs, kas ikdienā organizē iestādes ikdienas darbu un pieņem lēmumus steidzamos gadījumos. Šī neskaidrība spilgti izpaudās situācijā, kad vienam pirmsskolas vecuma bērnam bija nopietnas veselības problēmas – elpošanas grūtības un augsta temperatūra. Tikai pēc tiesībsardzes

aicinājuma Centra darbiniece piezvanīja Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestam (NMPD). Ierodoties NMPD brigādei, neviens no Centra darbiniekiem nevarēja atbildēt, kurš ir bērna likumiskais pārstāvis, izsniegt dokumentus, lai saprastu, kurš var doties bērnam līdz uz slimnīcu.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 32. pants noteic, ka ārpusģimenes aprūpes mērķis ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai, sagatavot bērnu patstāvīgai dzīvei sabiedrībā, pēc iespējas respektējot viņa individualitāti un ievērojot viņa spējas un intereses.

Savukārt saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 37. panta septīto daļu bērnu aprūpes iestādēs jābūt bērna attīstībai nepieciešamām telpām, attiecīgam to aprīkojumam un kvalificētam personālam.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumiem Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem", bērnu aprūpes institūcijai ir pienākums nodrošināt ne tikai mājokli un diennakts aprūpi, bet arī sociālo rehabilitāciju un atbalstu bērna atgriešanai ģimenē vai sagatavošanu patstāvīgai dzīvei. Šie noteikumi arī paredz, ka bērnu aprūpē jāiesaista kvalificēti sociālie darbinieki, aprūpētāji un sociālie rehabilitētāji. Tomēr Centrā sociālo darbinieku vakances bija aizpildītas ar personām bez atbilstošas izglītības, **tādējādi pārkāpjot normatīvo aktu prasības.**

[5.2] Pārbaudes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka bērniem ir iegādāts jauns apģērbs un apavi. Vienlaikus jāuzsver, ka bērnu apģērba un apavu iegādei jānotiek regulāri, paredzot tam pietiekamus finanšu līdzekļus. Līdzšinējais finansējuma apmērs, 200 eiro gadā uz vienu bērnu, nav uzskatāms par pietiekamu kvalitatīva un mūsdienīga apģērba nodrošināšanai. Attiecībā uz bērnu apģērba iegādi tiesībsargs Juris Jansons jau 2023. gada 2. oktobra ziņojumā⁴ norādīja, ka Dobeles novada pašvaldībai ir jānodrošina pietiekams finansējums, lai ikvienam bērnam varētu iegādāties kvalitatīvus, sezonai un laika apstākļiem atbilstošus apavus un apģērbu. Tāpat nepieciešams pievērst uzmanību tam, lai bērnu apģērbs nebūtu vizuāli krasi atšķirīgs no tā kā ģērbjas bērni ģimenēs. Nav pieļaujams, ka pēc bērnu apģērba ir nosakāms, ka bērni dzīvo ārpusģimenes aprūpē, trūcīgos apstākļos, kas var radīt ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu stigmatizāciju un sociālu atstumšanu.

⁴ [02.10.2023. Zinojums par bērnu tiesību nodrošināšanu Ģimenes atbalsta centrā "Lejasstrazdi"](#)

Turklāt ir jānodrošina, lai bērniem būtu ne tikai āra apavi, bet arī piemērots apģērbs un apavi dažādām dzīves situācijām — izejamais jeb svētku apģērbs, apavi sporta nodarbībām, kā arī atbilstoši maiņas apavi izglītības iestādē.

Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka bērnu līdzdalība lēmumu pieņemšanā par ikdienas vajadzībām, Centrā nav pietiekami nodrošināta. Bērni reti tiek iesaistīti iepirkšanās procesā, kas ierobežo viņu iespēju attīstīt patstāvību un atbildību par savām vajadzībām. Šāda situācija ierobežo bērna tiesības uz līdzdalību un veicina pasīvu attieksmi par savu ikdienu. Bērnu līdzdalības princips ir būtisks, jo tas veicina bērna pašapziņas, atbildības un sociālo prasmju attīstību.

Nemot vērā iepriekš minēto, Dobeles novada pašvaldībai nepieciešams palielināt finansējumu Centrā dzīvojošo bērnu apģērba un apavu iegādei, kā arī nodrošināt bērnu līdzdalību šajā procesā, ļaujot viņiem piedalīties apģērba izvēlē un lēmumu pieņemšanā. Līdzīga pieeja būtu īstenojama arī pārtikas iegādes, ēdienreižu plānošanas un personīgās telpas iekārtošanas jautājumos.

[5.3] Būtisks trūkums Dobeles novada pašvaldības un tās padotībā esošo iestāžu darbā ir nepietiekama ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu sagatavošana patstāvīgai dzīvei pēc pilngadības sasniegšanas. Pārbaudes laikā konstatēts, ka jaunieši netiek savlaicīgi un sistemātiski sagatavoti patstāvīgas dzīves uzsākšanai — viņiem trūkst praktisku iemaņu būtisku ikdienas prasmju apguvē. Nepieciešamība nodrošināt bērnam individuālu pieeju un patstāvīgas dzīves iemaņu apguvi atbilstoši viņa vecumam, spējām un prasmēm, kā arī kārtība, kādā tas darāms, ir regulēta Ministru kabineta 2024. gada 27. augusta noteikumos Nr. 568 "Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā esoša bērna patstāvīgas dzīves iemaņu apguvei piešķiramās naudas summas apmērs, tās piešķiršanas un izlietošanas kārtība". Tomēr nav novērojams, ka minētais regulējums tiktu īstenots.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 42. panta otrajā daļā noteikto sešus mēnešus pirms iestādes atstāšanas (18 gadu vecuma sasniegšanas) tās vadītājs bērnam rakstveidā sniedz informāciju par likumā noteiktajām garantijām, arī par tiesībām saņemt dzīvojamo platību.

Pārbaudē konstatēts, ka jaunieša lietā, kurš decembrī sasniegs 18 gadu vecumu, bija divi savstarpēji pretrunīgi dokumenti par sociālajām garantijām pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas. Turklāt dokumenti nebija sagatavoti vieglā valodā, lai tajā rakstīto jauniešis spētu uztvert.

Pārbaudē Sociālā dienesta vadītāja nevarēja atbildēt, vai jauniešs, kuram decembrī paliks 18 gadi, saņems vajadzībām atbilstošu atbalstu pēc pilngadības un vai viņš par to ir pienācīgi informēts. Jauniešs no sarunas atteicās.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 43. panta pirmo daļu, beidzoties bērna aprūpei audžuģimenē vai bērnu aprūpes iestādē, pašvaldība atbilstoši likumam “Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” nodrošina bāreni vai bērnu, kurš bija atstāts bez vecāku gādības, ar dzīvojamo platību un saskaņā ar Ministru kabineta noteiktajām sociālajām garantijām sniedz citu palīdzību arī pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 12. panta sesto daļu pašvaldības sociālajam dienestam pēc tam, kad ārpusģimenes aprūpē esošs bērns sasniedzis 16 gadu vecumu, ir pienākums sadarbībā ar ārpusģimenes aprūpes atbalsta centru vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju ne retāk kā reizi gadā izvērtēt bērna nākotnes vajadzības un resursus un pēc viņa patstāvīgas dzīves uzsākšanas nodrošināt tam nepieciešamos atbalsta pasākumus, kā arī vismaz divus gadus pēc patstāvīgas dzīves uzsākšanas novērtēt tā sociālās situācijas izmaiņas.

Tomēr Dobeles novada Sociālā dienesta praksē nav konstatēta koordinēta pieeja un individuālu sagatavošanas programmu īstenošana, kas nodrošinātu bērnu un jauniešu pakāpenisku pāreju uz patstāvīgu dzīvi. Šāda pašvaldības iestādes bezdarbība neatbilst likumā noteiktajām prasībām un rada risku, ka jaunieši pēc 18 gadu sasniegšanas nonāk bez nepieciešamās praktiskās, sociālās un emocionālās sagatavotības, apgrūtinot viņu integrāciju sabiedrībā un palielinot sociālās atstumtības risku.

[5.4] Lai gan iepriekš veiktajās bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs Centram bija norādīts, ka dokumenti bērnu lietās nav sakārtoti, iztrūkst būtiska informācija par bērniem un nepieciešams sakārtot dokumentāciju, pārbaudē konstatēts, ka joprojām dokumenti bērnu lietās ir haotiski, bez saprotamas sistēmas, tajos neorientējas arī darbinieki. Tas bija apgrūtinājums bērnu tiesību ievērošanas pārbaudē. Jāatzīmē, ka vairākiem bērniem nebija iekārtotas arī sociālās rehabilitācijas lietas.

[5.5] Iepazīstoties ar bērnu personas lietām, tika konstatēts, ka Centrā joprojām ir **ļoti augsti vardarbības riski**. Bērni regulāri cieš no savstarpējās vardarbības. Lai arī smagi miesas bojājumi parasti netiek nodarīti, bērni dzīvo vidē, kurā valda nestabilitāte, savstarpēja agresija un trūkst drošības sajūtas. Piemēram, Nepilngadīgo personu informācijas atbalsta sistēmā (turpmāk –

NPAIS) ir fiksēti vairāki ieraksti par bērna A. vardarbīgu uzvedību pret citiem bērniem, kuri dzīvo Centrā un apmeklē to pašu izglītības iestādi.

Saskaņā ar NPAIS datiem:

- 2025. gada 3. oktobrī skolas pagalmā A. iesitis ar dūri pa muti B.
- 2025. gada 7. oktobrī A. ar spēku nogāzis zemē C. un vairākas reizes iesitis viņam ar kājām pa ķermeni.
- 2025. gada 29. oktobrī skolas gaitenī A. iesitis D., kurš pārvietojas ar kruķiem (bija guvis kājas traumu), – sākotnēji iespēris pa kruķi, pēc tam pa kāju, turējis abus kruķus un vēlreiz spēris pa D. kājām. Ejot prom, D. ar kruķi iesitis A. pa muguru, pēc kā A. divas reizes iesitis D. ar dūri pa galvu, nogāžot viņu uz grīdas, un vēl divas reizes iespēris ar kāju pa D. plecu.

Lai gan minētie vardarbības gadījumi notikuši izglītības iestādes telpās un teritorijā, tomēr konstatētie fakti norāda uz pastāvošu vardarbīgu attiecību raksturu starp Centrā dzīvojošiem bērniem, kas liecina par nepieciešamību izvērtēt abu iesaistīto institūciju – izglītības iestādes un Sociālā dienesta - sadarbības efektivitāti un bērna uzvedības riska faktoru mazināšanas pasākumu pietiekamību.

Saskaņā ar ANO Bērnu tiesību konvencijas 19. panta pirmo daļu valsts pienākums ir veikt visus attiecīgos likumdošanas, administratīvos, sociālos un izglītošanas pasākumus, lai ikvienu bērnu aizsargātu pret fizisku vai psiholoģisku vardarbību, miesas bojājumiem vai nežēlīgu, nevērīgu vai nolaidīgu izturēšanos, sliktu izturēšanos vai ekspluatāciju, tostarp pret seksuālu vardarbību, kamēr viņš ir vecāku, aizbildņu vai jebkuras citas par bērnu atbildīgas personas aprūpē.

Savukārt minētā panta otrā daļa noteic, ka šādiem aizsardzības pasākumiem būtu attiecīgi jāparedz efektīvas procedūras sociālu programmu ieviešanai, lai nodrošinātu nepieciešamo atbalstu bērnam un personām, kas par viņu rūpējas, kā arī citus pasākumus, lai nepieļautu iepriekšminētos sliktas izturēšanās gadījumus un tos identificētu, par tiem paziņotu, nodotu izskatīšanai, veiktu izmeklēšanu, aprūpētu bērnu un kontrolētu turpmākās norises, kā arī vajadzības gadījumā vērstos tiesā.

ANO Bērnu tiesību komiteja ir norādījusi, ka cieņpilna, atbalstoša bērnu audzināšanas vide bez vardarbības nodrošina bērnu individuālās personības veidošanos un stiprina sociālu, atbildīgu pilsoņu attīstību, kas sniedz aktīvu ieguldījumu vietējā kopienā un plašākā sabiedrībā. Pētījumi liecina, ka bērni, kas nav pieredzējuši vardarbību un ir attīstījušies veselīgā veidā, visticamāk, nerīkosies vardarbīgi gan bērnībā, gan būdami pieauguši. Novēršot vardarbību vienā paaudzē,

mazināsies tās varbūtība nākamajā. Konvencijas 19. panta īstenošana tādējādi ir galvenā visu sabiedrībā valdošo vardarbības veidu mazināšanas un novēršanas stratēģija.⁵

ANO Vadlīniju alternatīvai bērnu aprūpei 13. punkts noteic, ka pret bērniem vienmēr jāizturas ar cieņu un uzmanību, un viņiem jābūt reāli pasargātiem no vardarbības un jebkāda veida ekspluatācijas, ko varētu radīt aprūpētāji, vienaudži vai trešās personas, neatkarīgi no tā, kādā aprūpes vidē bērns atrodas.⁶

ANO Bērnu tiesību komitejas vispārējais komentārs Nr. 13 par bērna tiesībām uz aizsardzību pret visām vardarbības formām⁷ uzsver, ka valsts pienākums ir nodrošināt aizsardzību ne tikai pret aktīvu vardarbību, bet arī pret vidi, kas rada augstu vardarbības risku. Šajā gadījumā redzams, ka Dobeles novada Sociālā dienesta kā pakalpojuma dibinātāja pasivitāte būtiski apdraud bērnu drošību.

Kopumā secināms, ka, neskatoties uz atsevišķiem sadzīviskiem uzlabojumiem, Centrā joprojām nepastāv sistēma, kas nodrošinātu bērnu tiesību ievērošanu atbilstoši Latvijas normatīvajiem aktiem un starptautiskajām tiesību normām, tostarp ANO Bērnu tiesību konvencijā noteiktajam bērna interešu prioritātes principam.

[5.6] Iepazīstoties ar bērnu personas lietu materiāliem, kā arī veicot pārrunas ar Centra vadītāju, tika noskaidrots, ka Centrā vairāki bērni lieto apreibinošas vielas, klaiņo un veic citus likumpārkāpumus, piemēram, zādzības. Bērni atrodas ilgstošā neatļautā prombūtnē un ir izsludināti policijas meklēšanā, vienlaikus konstatējams, ka atbildīgās institūcijas nav pilnvērtīgi risinājušas šīs situācijas. Arī pārbaudes laikā novērots, ka jaunieši, kas nebija devušies uz izglītības iestādi, Centra teritorijā smēķēja, un Centra darbinieki uz to nereaģēja.

Piemēram, Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes Rietumzemgales iecirknis informēja⁸, ka G. atrodas Prevencijas grupas nepilngadīgo likumpārkāpēju uzskaitē kopš 2021. gada 23. decembra, jo ir izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas.

⁵ [ANO Bērnu tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 13 \(2011\) par bērnu tiesībām būt brīvam no visu veidu vardarbības](#) 14. paragrāfs

⁶ [Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi](#)

⁷ [ANO Bērnu tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 13 \(2011\) par bērnu tiesībām būt brīvam no visu veidu vardarbības](#)

⁸ Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes Rietumzemgales iecirkņa 2025. gada 27. oktobra vēstule Nr. ZRPnos/53251.

Saskaņā ar Valsts policijas rīcībā esošajiem datiem attiecībā uz G. no 2022. gada 3. oktobra līdz atbildes sniegšanas brīdim (24.10.2025.) reģistrēti 418 notikumi. 2024. gadā Valsts policija reģistrējusi 22 notikumus par G. atrašanos patvaļīgā prombūtnē no Centra. Patvaļīgā prombūtne ilgusi no dažām stundām līdz vairākām diennaktīm. 2025. gadā Valsts policija fiksējusi, ka G. no 25. marta līdz 15. maijam septiņas reizes atradies prombūtnē, kas ilgusi no vairākām dienām līdz pat vairākām nedēļām. Visos gadījumos G. Centrā atgriezies pats.

No 2025. gada 10. septembra līdz 2025. gada 22. oktobrim reģistrēti 19 prombūtnes gadījumi, un divi personu uzraudzības pārkāpumi.

2025. gada 17. septembrī Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldē reģistrēts Sociālā dienesta iesniegums par Jāņa prombūtni no 2025. gada 11. augusta. 2025. gada 7. oktobrī pēc procesuālo darbību veikšanas G. nodots Centra sociālai darbiniecei un lietvedība izbeigta. 2025. gada 20. oktobrī Valsts policijā reģistrēts Sociālā dienesta iesniegums, ka 2025. gada 7. oktobrī G. nav devies līdz sociālai darbiniecei un atrodas bezvēsts prombūtnē. 2025. gada 21. oktobrī resoriskās pārbaudes ietvaros pārbaudīta Jāņa iespējamā uzturēšanās vieta – G. mātes dzīvesvietā. Valsts policija konstatēja, ka G. atradās pie mātes. Viņš nogādāts Valsts policijā un nodots sociālai darbiniecei.

Valsts policija informējusi, ka G. ilgstošās prombūtnes laikā no 2025. gada augusta atradās mātes dzīvesvietā. G. un viņa māte bija sazvanāmi, tādēļ meklēšanas pasākumi nebija nepieciešami, jo jaunieša atrašanās vieta bija zināma un nekādu bažu par viņa dzīvību vai veselību nebija. Valsts policija norāda, ka tās rīcībā nav ziņas, ka jauniešs būtu bijis bez iztikas līdzekļiem pamatvajadzību nodrošināšanai un ir bijis pakļauts cilvēktirdzniecības riskiem. Tieši pretēji, G. māte telefoniski informējusi, ka dēls ir paēdis, palīdz darbos, nekur neklaiņo un, atrodoties pie viņas, arī neiesaistās likumpārkāpumu izdarīšanā. Informācija, ka G. uzturas pie savas mātes, iegūta no Centra darbiniekiem un viņu rīcībā bija informācija par zēna atrašanās vietu. No G. noskaidrots, ka gan Probācijas dienesta darbiniekiem, gan Centra darbiniekiem bija zināms viņa un mātes tālruna numuri. Probācijas dienesta darbinieki un Centra darbinieki ir zvanījuši viņam un arī viņa mātei.

Vienlaikus G. lietā atrodas sarunas protokols ar bērnu, kur puisis informē Centra darbinieci, ka neplāno uzturēties Centrā, jo divi citi Centra bērni pret viņu izturas vardarbīgi.

No minētā secināms, ka gan Valsts policijas, Probācijas dienesta un Centra darbinieku rīcībā bija informācija par G. atrašanās vietu un kontaktinformāciju, netika nodrošināta efektīva starpinstitutionāla sadarbība un savlaicīga rīcība bērna drošības un labklājības interesēs. Sociālais

dienests, neraugoties uz pieejamo informāciju, nav pārliecinājies par zēna faktisko dzīvesvietu un apstākļiem, kādos viņš atrodas, kā arī nav veikti preventīvi pasākumi, lai nodrošinātu bērna tiesību aizsardzību un novērstu atkārtotu prombūtni.

Tāpat nav pienācīgi izvērtēta bērna izteiktā informācija par vardarbību no citu Centra audzēkņu puses, kas liecina par nepietiekamu bērna drošības nodrošināšanu iestādē un par neuzklausīšanu atbilstoši bērna interesēm. Šī informācija būtu bijusi pamats nekavējoties pārskatīt bērna uzturēšanās apstākļus Centrā un nodrošināt viņam drošu vidi.

[5.7] Pārbaudes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka bērniem nav nodrošināta psihologa pakalpojumu pieejamība Centra ietvaros. Centra vadītājas pienākumu izpildītāja paskaidroja, ka psihologa konsultācijas esot iespējams saņemt, vēršoties pašvaldības Sociālajā dienestā. Tomēr pārbaudes gaitā, neskatoties uz izteikto lūgumu, netika sniegta informācija vai dokumentēti pierādījumi, kas apliecinātu psihologa konsultāciju faktisku nodrošināšanu vai bērnu dalību šādās konsultācijās.

[5.8] Tāpat tika konstatēts, ka vairāki Centra jaunieši, pamatojoties uz tiesas nolemto, atrodas Valsts probācijas dienesta uzraudzībā, jo izdarījuši likumpārkāpumus. Valsts probācijas dienests uzlicis pienākumus, piemēram, apmeklēt izglītības iestādi, uzturēties Centrā, bet minētos pienākumus jaunieši nepilda. Netika gūti pierādījumi par būtiskiem jauniešu uzvedības uzlabojumiem vai pozitīvu izmaiņu dinamiku, esot Valsts probācijas dienesta uzraudzībā.

[5.9] Pārbaudes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka trīs no Centra jauniešiem neapmeklēja izglītības iestādes. Viens no jauniešiem apgūst pamatizglītību 6. klasē, savukārt divi citi – profesionālo izglītību. Viens no jauniešiem, kurš neapmeklē skolu, bija ilgstošā prombūtnē. Minētie jaunieši atteicās no sarunas ar pārbaudes veicējiem. Centra darbinieki norādīja, ka viņiem nav efektīvu līdzekļu, lai motivētu jauniešus apmeklēt mācības, un jauniešiem esot ilgstoši un sistemātiski mācību kavējumi. Pārbaudes gaitā netika sniegta informācija, kā šādās situācijās tiek iesaistīti citi pašvaldības speciālisti, piemēram, no Dobeles novada Izglītības pārvaldes, Dobeles novada bāriņtiesas (turpmāk – Bāriņtiesa), lai nodrošinātu starpinstitūciju sadarbību un atbalsta pasākumu īstenošanu jauniešu interesēs.

[5.10] Bērnu tiesību aizsardzības likuma 44. panta otrajā daļā noteikts, ka bērnu aprūpes iestāde informē vecākus par bērna attīstību un veicina ģimenes saišu atjaunošanos.

Tiesībsarga biroja darbinieki arī konstatēja nepilnības Centra dokumentācijā, kas neļauj iegūt pārskatāmu informāciju par bērnu tiesību uz saskarsmi ar vecākiem, vecvecākiem un citām bērnam nozīmīgām personām nodrošināšanu. Dažos gadījumos redzams, ka bērni ir ciemojušies pie radniekiem, taču nav iespējams izsekot šo tikšanos biežumam un ilgumam. Piemēram, vienā no vienas ģimenes bērnu lietām nebija pievienots bāriņtiesas lēmums, kas atļautu bērniem uzturēties mātes ģimenē ar nakšņošanu. Lai gan Centrs bija nosūtījis pieprasījumu bāriņtiesai, atbilde ilgstoši netika saņemta, un Centrs neveica atkārtotu pieprasījumu, lai noskaidrotu situāciju. Lēmums ir nepieciešams, lai pārliecinātos, ka bērna uzturēšanās vietā ir bērna vajadzībām atbilstoši un droši apstākļi.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 33. panta ceturrtā daļa paredz, ka bērnu aprūpes iestādes vadītājs var atļaut bērnam uzturēties pie vecākiem, kuriem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, vai citām bērnam tuvām personām, ja bāriņtiesa pieņēmusi par to lēmumu.

[5.11] Centra struktūrā nav nodarbināta medicīnas māsa, līdz ar to bērnu veselības aprūpes dokumentācija nav sakārtota atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Nav iespējams izsekot, vai tiek ievērotas ārstniecības speciālistu rekomendācijas, veikti profilaktiskie pasākumi un nodrošinātas nepieciešamās vizītes. Medicīniskie dokumenti glabājas nesistemātiski un haotiski. Sarunā ar sociālo darbinieci tika norādīts, ka viņa atceras un uzrauga bērnu veselības vajadzības, tomēr šāda pieeja nav pieļaujama, jo darbinieku sastāvs var mainīties, notikt aizvietošana vai prombūtne, kas rada risku bērnu tiesību uz veselības aprūpi nepārtrauktībai.

[5.12] Pārbaudes laikā neizdevās iegūt pietiekamu informāciju par bērnu brīvā laika saturīgu un lietderīgu pavadīšanu, kā arī par interešu izglītības nodrošināšanu atbilstoši bērnu spējām un interesēm. Lai gan daļai bērnu interešu izglītība ir pieejama, lielākajai daļai tā netiek nodrošināta. Nav konstatēts, ka Centrs mērķtiecīgi veicinātu bērnu iesaisti jēgpilnās brīvā laika aktivitātēs vai programmās, kas palīdzētu attīstīt talantus un mazināt risku likumpārkāpumu izdarīšanai.

[5.13] Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 28. panta 1² daļā noteikts, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, izmantojot NPAIS, ne retāk kā reizi trijos mēnešos par bāreni vai bez vecāku gādības palikušu bērnu, kas ir jaunāks par trim gadiem, un ne retāk kā reizi sešos mēnešos par bāreni vai bez vecāku gādības palikušu bērnu no dienas, kad viņš sasniedz trīs gadu vecumu, līdz brīdim, kad pakalpojuma sniegšana viņam tiek pārtraukta, informē bāriņtiesu un pašvaldības sociālo dienestu par:

- 1) vecāku, brāļu, māsu, vecvecāku, kā arī citu personu, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā, saskarsmi ar bērnu un sadarbību ar ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju;
- 2) bērna fizisko un psihosociālo attīstību.

Pārbaudē noskaidrots, ka Centrs neizmanto NPAIS minētās tiesību normas izpildei un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 28. panta 1² daļā noteikto informāciju vispār neiesniedz bāriņtiesai un sociālajam dienestam rakstveidā.

Bērnu aizsardzības centra veiktās pārbaudes Ģimenes atbalsta centrā “Lejasstrazdi” un galvenie secinājumi

[6] Laika posmā no 2022. gada līdz 2025. gadam BAC ir veicis septiņas pārbaudes Centrā, tai skaitā vienu pārbaudi Dobeles novada bāriņtiesā. Pārbaudes tika veiktas gan reaģējot uz saņemto informāciju par iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem un bērnu drošības apdraudējumiem, gan kā pēcpārbaudes, lai novērtētu iepriekš sniegto uzdevumu izpildi un iestādes darba kvalitātes uzlabošanos.

[6.1] 2022. gada 14. septembra pārbaudes aktā⁹ BAC konstatēja, ka kopš 2022. gada 1. septembra iestādē nav vadītāja un nav nodrošināts neviens atbalsta speciālists. Konkursā uz vadītāja amatu visi kandidāti atteikuši savu dalību, savukārt uz sociālā darbinieka amatu pieteikumi nav saņemti.

Vairāki bērni pēc mācību stundu beigām neatgriežas iestādē, bet uzturas nezināmās vietās, klaiņo apkārt vai ierodas tikai vēlās vakara stundās (plkst. 22.00–23.00 un vēlāk). Atsevišķi bērni izvairās apmeklēt izglītības iestādi, un gadījumos, kad pašvaldības policija tos nogādā skolā, bērni pēc neilga laika aizbēg.

Atbalsta personāla trūkuma dēļ iestādē netiek īstenoti bērnu individuālie sociālās korekcijas plāni un netiek veikti pasākumi bērnu atkarības (piemēram, smēķēšanas) mazināšanai. Šāds situācijas turpinājums būtiski apdraud bērnu drošību un iestādē sniegtā sociālā pakalpojuma kvalitāti.

BAC uzdeva steidzamības kārtā nodrošināt atbilstošu darbinieku piesaisti Centram un nekavējoties veikt pasākumus, lai nepieļautu bērnu patvaļīgu atrašanos ārpus Centra teritorijas.

⁹ BAC 2022. gada 14. septembra akts Nr. 2.1-3/16

[6.2] 2023. gada 18. augusta pārbaudes aktā¹⁰ BAC norāda, ka Centram ir vadītāja, kas uzsākusi darba tiesiskās attiecības 2023. gada martā. Ņemot vērā, ka pārbaudes laikā vadītājam bija jānodrošina uz tiesas sēdi, nebija iespējams pilnībā pārbaudīt informāciju par iespējamām bērnu tiesību pārkāpumiem, kā arī izvērtēt Bērnu tiesību aizsardzības likuma un citu normatīvo aktu prasību ievērošanu, tostarp dokumentācijas atbilstību. Centram uzdots nekavējoties nodrošināt bērnu drošību, veselības un dzīvības aizsardzību, ievērojot bērnu labāko interešu principu, kā arī nodrošināt bērnu vajadzībām atbilstošu vidi un higiēnas prasību ievērošanu bērnu istabās un koplietošanas telpās.

[6.3.] 2023. gada 26. oktobra pārbaudes aktā¹¹ BAC norāda, ka pārbaude veikta kā plānota bērnu tiesību ievērošanas pēcpārbaude, lai izvērtētu 2022. gada 14. septembra un 2023. gada 18. augusta pārbaudes aktos sniegto uzdevumu un ieteikumu izpildi.

Pārbaudē noskaidrots, ka iestādē nodarbināti 19 darbinieki, tai skaitā divi apsargi. Iestādē ir vakanta interešu izglītības pedagoga amata vieta. Visi darbinieki ir apguvuši speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Konstatēts, ka bērnam G. šobrīd netiek nodrošināta izglītība. Bērns ārstēties VSIA "Bērnu psihoneiroloģiskā slimnīca "Ainaži"", viņam ir smagi veselības traucējumi, un tiek risināts jautājums par piemērotas izglītības programmas un atbilstošas izglītības iestādes nodrošināšanu.

Pārbaudes laikā konstatēts, ka, neskatoties uz nepieciešamajiem uzlabojumiem bērnu tiesību nodrošināšanā un iestādes vides pilnveidošanā, kopējā situācija iestādē kopš 2022. gada rudens ir uzlabojusies.

Centram uzdots steidzamības kārtā nodrošināt G. iespēju iegūt izglītību atbilstoši viņa veselības stāvoklim un vajadzībām.

[6.4] 2025. gada 10. februāra pārbaudes aktā¹² norādīts, ka pārbaude veikta, pamatojoties uz saņemto informāciju par iespējamu sociālās darbinieces neatbilstošu rīcību attiecībā pret vienu no jauniešiem, konfliktsituāciju, iespējamu veselības aprūpes nenodrošināšanu un negatīvu darbinieku attieksmi.

¹⁰ 2023. gada 18. augusta akts Nr. 2.1-3/62

¹¹ 2023. gada 26. oktobra akts Nr. 2.1-3/82

¹² 2025. gada 10. februāra akts Nr. 2.1-4/12

Pārbaudē apstiprinājusies konfliktsituācija starp sociālo darbinieci un jaunietai saistībā ar izglītības iestādes neapmeklēšanu. Konstatēts, ka jaunietai ir 232 neattaisnoti mācību stundu kavējumi. Citi pārkāpumi attiecībā uz jaunietai pārbaudē nav apstiprinājušies.

Centram uzdots turpmākajā darbā, ievērojot Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 "Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem" 31. punkta apakšpunktos noteikto, nodrošināt pasākumus, kas sekmē jaunieša izglītības ieguvu. Tāpat uzdots nekavējoties pārskatīt Centra 2023. gada 7. novembra dokumentu "Kabatas naudas izmaksāšanas noteikumi", izslēdzot iespēju ieturēt bērnu kabatas naudu piemēroto sodu samaksai.

[6.5] 2025. gada 12. maija pārbaudes aktā¹³ norādīts, ka pārbaudes mērķis bija izvērtēt bērnu personisko un mantisko interešu ievērošanu. Pārbaudē noskaidrots, ka Centrā trūkst darbinieku, kas apgrūtina bērnu personisko un mantisko interešu pilnvērtīgu nodrošināšanu. Tāpat konstatēts, ka bērnu personas (klientu) lietās nav ievietota būtiska informācija par bērniem, piemēram, ziņas no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes par bērna radiniekiem, visi bāriņtiesu pieņemtie lēmumi attiecībā par bērna vecākiem u. c. informācija, nebija iespējas pilnvērtīgi pārbaudīt bērnu personas (klientu) lietās esošo informāciju attiecībā par bērnu personisko un mantisko interešu ievērošanu Centrā. Nav informācijas par bāriņtiesas veikto dzīvesvietas apstākļu pārbaudi pēdējā gada laikā. Divu bērnu lietās nav informācijas par bāriņtiesas pieņemto lēmumu par viesģimenes statusa piešķiršanu, vienlaikus Centrs ar viesģimeni ir noslēgusi vienošanos par bērna viesošanās viesģimenē. Bērna, kuram miris tēvs, lietā nav vecāka miršanas apliecības un informācijas, ka bērnam atvērts konts, uz kuru pārskaita apgādnieka zaudējuma pensiju. Nav informācijas par ģimenisku saišu uzturēšanu bērniem ar radiniekiem, regularitāti, biežumu.

Vienlaikus konstatēts, ka vairākās bērnu personas lietās nav nodrošināta pilnīga un secīga informācija par bērnu tiesību un interešu aizsardzības nodrošināšanu kriminālprocesu un administratīvo pārkāpumu procesu gaitā. Lietās trūkst datu par attiecīgo procesu virzību, pieņemtajiem lēmumiem un to izpildi, kas apgrūtina bērnu interešu aizsardzības izvērtējumu.

Tāpat konstatēts, ka atsevišķos gadījumos netiek nodrošināta informēšana par bērnu sociālajām garantijām, sasniedzot pilngadību. Piemēram, A. L. lietā nav informācijas, ka viņa sešus mēnešus pirms pilngadības būtu rakstiski informēta par tiesībām saņemt pašvaldības palīdzību dzīvojamās telpas nodrošināšanā, braukšanas maksas atvieglojumus, atbalstu izglītības turpināšanā un patstāvīgas dzīves uzsākšanā, kā arī nav ziņu par pašvaldības informēšanu šajā jautājumā. Savukārt

¹³ 2025. gada 12. maija akts Nr. 2.1-5/45

cita bērna lietā nav informācijas par Centra sadarbību ar pašvaldību un Cēsu Audzināšanas iestādi nepilngadīgajiem bērna sociālo garantiju nodrošināšanā, neatkarīgi no viņa atrašanās ieslodzījuma vietā.

BAC Centram uzdevis novērst konstatētos trūkumus bērnu tiesību nodrošināšanā un personas lietās pievienot iztrūkstošos dokumentus.

[6.6] 2025. gada 7. augusta pārbaudes aktā¹⁴ norādīts, ka Centra vadītāja informējusi BAC, ka vislielākais izaicinājums darbā ir darbinieku, finanšu, kā arī pakalpojumu pieejamības trūkums. Iestādē daudzas aktivitātes bērniem notiek, pateicoties brīvprātīgo atbalstam. Divi bērni ir patvaļīgā prombūtnē (Valsts policijas meklēšanā). BAC novērojis, ka saskatāma pozitīva dinamika bērnu savstarpējās attiecībās, bērni kļuvuši draudzīgāki, arī attiecības ar Centra darbiniekiem kļuvušas labākas. Pārbaudes laikā secināts, ka daļēji tiek ievērots bērnu privātums. Vienlaikus konstatēts, ka atsevišķi bērni bez pieaugušo klātbūtnes dodas peldēt uz Gaurata ezeru, kas bērniem rada nopietnu drošības un veselības apdraudējumu. Centra vide nav labiekārtota bērnu vajadzībām, nepieciešama teritorijas labiekārtošana, lai novērstu iespējamo apdraudējumu bērnu drošībai.

Centram uzdots novērst konstatētos pārkāpumus, sadarbībā ar Dobeles novada Sociālo dienestu risināt psihologa pieejamību Centrā.

[6.7] BAC veica ārkārtas uzraudzības pārbaudi Dobeles novada bāriņtiesā¹⁵, lai izvērtētu tās darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām bērnu tiesību un interešu aizsardzības jomā. Pārbaudes ietvaros analizētas deviņas bez vecāku gādības palikušu bērnu, kuri ievietoti Centrā, lietas.

Pārbaudē konstatēts, ka bāriņtiesas darbs bērnu interešu nodrošināšanā ir nepietiekams un vietām formāls. Bieži trūkst būtiskas informācijas lietās, kas apgrūtina bērna situācijas izvērtēšanu un mantisko interešu uzraudzību. Daļā lietu nav pilnīgas dokumentācijas par bērnu personīgo mantu, tās pārvaldību un izlietojumu, piemēram, mobilajiem telefoniem vai citām iegādātajām precēm. Norēķinos par bērnu mantas pārvaldību atsevišķos gadījumos nav skaidrs, kur atrodas aktos uzskaitītā manta, kā arī nav iesniegti galīgie norēķini pēc bērnu pilngadības sasniegšanas.

¹⁴ 2025. gada 7. augusta akts Nr. 2.1-4/73

¹⁵ 2025. gada 17. septembra akts Nr. 2.2-5/8

Atklāts, ka Bāriņtiesa vairākkārt nav veikusi pietiekamu uzraudzību pār bērnu tiesību nodrošināšanu iestādē — netiek pieprasīta aktuāla informācija no Valsts policijas par bērniem uzsāktajiem kriminālprocesiem, netiek dokumentētas sarunas ar bērniem par viņu mantiskajām un personiskajām interesēm, kā arī nav pilnvērtīgi izvērtēta bērnu dzīves vide un drošības apstākļi Centrā. Bieži sarunās ar bērniem nav uzdoti padziļināti jautājumi, kas ļautu izprast bērna pašsajūtu un vajadzības, un nav fiksēti bāriņtiesas novērojumi, kas ietekmē bērna labklājību.

Pārbaudē atklātas arī nepilnības bērnu sociālo garantiju un atbalsta pasākumu nodrošināšanā. Vairākiem bērniem pirms pilngadības netika sniegta informācija par sociālo garantiju saņemšanas iespējām, netika organizētas sarunas par sagatavošanos patstāvīgai dzīvei. Tāpat konstatēti trūkumi saistībā ar viesģimeņu uzraudzību – lietās bieži nav pievienoti bāriņtiesas lēmumi par viesģimenes statusu, ciemošanās atļaujas un citi būtiski dokumenti.

Noskaidrots, ka Centrā bērniem netiek nodrošinātas pilnvērtīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas, nav strukturētas pieejas bērnu nodarbinātībai un motivējošām aktivitātēm. Bāriņtiesa savā uzraudzības darbībā nav pietiekami izvērtējusi šo apstākļu ietekmi uz bērnu attīstību un drošību. Centrā trūkst psiholoģiskā un sociālā atbalsta, kā arī pasākumu atkarību mazināšanai, kas veicina sociāli nelabvēlīgas uzvedības veidošanos.

Lai nodrošinātu nepieciešamo rīcību un uzlabojumus Dobeles novada bāriņtiesas darbībā, BAC par ārkārtas pārbaudes laikā konstatētajiem būtiskākajiem pārkāpumiem un secinājumiem atsevišķā vēstulē informēja Dobeles novada pašvaldības domi.

Kopsavilkums:

Izvērtējot BAC, Tiesībsarga biroja un Labklājības ministrijas vairākkārt veikto pārbauci Centrā materiālus un sniegto ieteikumu un uzdevumu izpildi, secinu, ka Dobeles novada atbildīgās institūcijas — pašvaldība, Sociālais dienests un Bāriņtiesa — Centrā **sistemātiski un ilgstoši nav nodrošinājušas bērnu tiesību ievērošanu** un nav veikušas pietiekamus pasākumus konstatēto pārkāpumu novēršanai.

Konstatētās nepilnības nav uzskatāmas par atsevišķiem gadījumiem, bet gan par sistēmisku problēmu kopumu, kas norāda uz vāju iekšējo darba organizāciju, nepietiekamu profesionālo kompetenci un vadības uzraudzības trūkumu. Šāda situācija apdraud bērnu tiesisko aizsardzību un rada riskus bērnu personisko un mantisko interešu ievērošanai.

Neskatoties uz vairākkārtējiem kompetento valsts institūciju norādījumiem un rekomendācijām, Dobeles novada pašvaldības atbildīgās amatpersonas nav nodrošinājušas iestādes darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām, tostarp attiecībā uz bērnu drošību, izglītības pieejamību, personāla nodrošinājumu un bērnu personisko un mantisko interešu aizsardzību. Šāda rīcība vai bezdarbība liecina par **ilgstošu un sistēmisku pienākumu nepildīšanu bērnu tiesību jomā**, kas **vērtējama kā būtisks pārkāpums un rada pamatu izvērtēt atbildīgo amatpersonu disciplināro vai administratīvo atbildību.**

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 64. panta otro daļu valsts pārvaldes iestādēm un amatpersonām, kuras likumos paredzētajos gadījumos un noteiktajā kārtībā pārrauga pašvaldības darbības likumību, tostarp sociālās drošības un bērnu tiesību aizsardzības jautājumos, un konstatē, ka pašvaldības institūcijas vai amatpersonas nepilda vai pārkāpj ārējos normatīvos aktus vai nepilda tiesas spriedumus, ir pienākums nekavējoties par to ziņot Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijai (VARAM).

Atbilstoši Pašvaldību likuma 68. pantā noteiktajam Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs var prasīt domei paskaidrojumu, ja pašvaldības institūcijas vai amatpersonas nepilda vai pārkāpj ārējos normatīvos aktus vai nepilda tiesas spriedumus. Domei 20 dienu laikā pēc vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pieprasījuma saņemšanas ir pienākums sniegt rakstveida paskaidrojumu par domes vai citas pašvaldības institūcijas vai amatpersonas pieļautajiem ārējo normatīvo aktu pārkāpumiem vai par tiesas sprieduma nepildīšanas iemesliem. Domes paskaidrojumu paraksta domes priekšsēdētājs.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta trešo daļu tiesībsargs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, **aicinu:**

1. **Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministru** uzsākt Dobeles novada pašvaldības darbības pārbaudi, izvērtējot tās amatpersonu rīcības atbilstību bērnu tiesību aizsardzības normām.
2. **Dobeles novada pašvaldību** apsvērt ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojuma bērniem deleģēšanu citam pakalpojuma sniedzējam. Šāda prakse ļautu nodrošināt profesionālāku pakalpojuma sniegšanu, stabilu personālu un efektīvāku resursu izmantošanu, vienlaikus saglabājot pašvaldības uzraudzības funkciju.

3. **Labklājības ministriju un Bērnu aizsardzības centru** veikt nepieciešamās darbības, lai nepieļautu turpmākus bērnu tiesību pārkāpumus Centrā.

Lūgums līdz **2025. gada 19. decembrim** informēt par veiktajām vai plānotajām darbībām sniegto rekomendāciju īstenošanā (par plānotajām darbībām, norādot sniegto rekomendāciju īstenošanas termiņus).

Ar cieņu

tiesībsardze

Karina Palkova